

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 138/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- sivistysvaliokunta SiVL 14/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Sanna Nieminen, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Petteri Kauppinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Tutkimus- ja innovaationeuvosto
- Suomen Akatemia
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Business Finland Oy

HALLITUKSEN ESITYS

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain 2 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion rahoituksen vuosittaisten korotusten

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2025 vp

määrä tarkistettaisiin kahden vuoden välein uusimman talousennusteen mukaiseksi. Voimassa olevan lain mukaan tarkistus tehdään neljän vuoden välein. Muutos mahdollistaisi valtion vuosittaisen rahoituksen mitoittamisen suhteessa ennakoituun vuoden 2030 bruttokansantuotteen arvoon voimassa olevaa lakia tarkemmin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetussa laissa (1092/2022) säädetään valtion talousarvioon otettavan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrästä. Rahoituksen tulee vuonna 2030 vastata laskennassa käytetyn talousennusteen vallitessa 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain muutoksen tavoitteena on ottaa huomioon toteutunut talouskehitys ja sovittaa se yhteen edellä todetun parlamentaarisesti linjatun vuoden 2030 valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitustason kanssa. Vuoden 2030 tavoitetta ei muuteta.

Esityksen mukaan valtion talousarviossa tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen määrää lisätään tasaisesti vuosittain valtiovarainministeriön vuosien 2026, 2028 ja 2030 talousarvioesityksiä varten laatimien talousennusteiden perusteella siten, että edellä todetun rahoituksen määrä vuonna 2030 vastaa 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Voimassa olevan lain mukaan uusi talousennuste otetaan huomioon vain vuosien 2024 ja 2028 talousarvioesitysten valmistelun yhteydessä. Tarkistuspisteiden määrää siis lisätään.

Muutos liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen budjettineuvotteluiden (2.9.2025) yhteensä noin 1 miljardin euron julkisen talouden sopeuttamiskokonaisuuteen.

Pääasialliset vaikutukset

Valtiovarainministeriön syksyllä 2025 laatiman ennusteen perusteella valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen tulisi olla noin 4,1 miljardia euroa vuonna 2030 (BKT-arvio 340 mrd. euroa), kun syksyllä 2023 laaditun ennusteen mukaan määrä olisi ollut noin 4,3 miljardia euroa (BKT-arvio 360 mrd. euroa). Esitettävän muutoksen myötä valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen lakisääteinen vuosikorotus on siten vuosina 2026 ja 2027 noin 240 miljoonaa euroa voimassa olevan lain mukaisen noin 280 miljoonan euron vuosikorotuksen sijaan. Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen kokonaismäärä vähenee näin ollen noin 1,3 prosentilla vuosina 2026 ja 2027 voimassa olevaan lakiin verrattuna.

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2025 vp

Esitys vähentää valtiontalouden alijäämää ainakin lyhyellä aikavälillä vuosina 2026 ja 2027. Muutoksella ei ole välitöntä vaikutusta vuosien 2028 ja 2029 talousarvioesityksiin, koska myös voimassa olevan lain mukaan uusi talousennuste otetaan huomioon vuoden 2028 talousarvioesityksen laadinnassa. Muutoksella on kuitenkin välillinen vaikutus, koska vuoden 2026 rahoitus jäisi noin 40 miljoonaa euroa ja vuoden 2027 rahoitus noin 80 miljoonaa euroa pienemmäksi.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia Suomen kansantalouden tasolla. Myöskään yrityksiin, korkeakouluihin, tutkimuslaitoksiin tai muihin rahoituksen saajiin ei arvioida kohdentuvan merkittäviä vaikutuksia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitystä pidettiin perusteltuna ottaen huomioon toteutunut talouskehitys. Kuulemisessa pidettiin keskeisenä sitä, että yksityiset tutkimus- ja kehittämistoiminnan investoinnit kasvavat riittävästi ja tuotiin esille, että muutos voi heikentää yksityisen sektorin luottamusta valtion rahoituksen ennakoitavuuteen ja pitkäjänteisyyteen. Esitys ei vaikuta aikaisemmin tehtyihin tutkimus- ja kehittämistoiminnan päätöksiin, mutta kaventaa uusien kohdennusten liikkumavaraa. Tärkeänä pidettiin sitä, että kohdennuksissa noudatetaan tutkimus- ja kehittämisrahoituksen monivuotisen suunnitelman linjauksia ja periaatteita.

Valiokunnan arvio

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että parlamentaarisesti sovittua 1,2 prosentin tavoitetta suhteessa BKT:hen vuonna 2030 ei muuteta. On keskeistä, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus on johdonmukaista ja pitkäjänteistä eikä tähän liittyvää luottamusta heikennetä, vaikka rahoituslisäysten suhdanneherkkyys kasvaakin.

Valiokunta toteaa, että julkisen talouden tilanne ja talousennusteet ovat heikentyneet niin merkittävästi syksyn 2023 jälkeen, että on perusteltua ottaa päivittynyt tilannekuva huomioon valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksessa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostuksilla pyritään muun muassa parantamaan tuottavuutta, kilpailukykyä ja pitkän aikavälin talouskasvua. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä. Valiokunta pitää sivistysvaliokunnan (SiVL 14/2025 vp) tavoin tärkeänä, että myös osaaminen huomioidaan kokonaisuudessa ja että rahoituslain mukaisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen lisäksi panostuksia on käytettävissä myös innovaatiotoimintaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että parlamentaarinen TKI-seurantaryhmä osallistetaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen kokonaisuutta koskevien säädösmuutosten valmisteluun.

Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina.

Valiokunnan mietintö VaVM 15/2025 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 138/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 11.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Ville Väyrynen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Berghäll